

FR Á S Ö G N

af 133. þingi Alþjóðáþingmannasambandsins (IPU) og tengdum fundum í Genf 17. –21. október 2015.

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefndar IPU sótti fundinn Ragnheiður Ríkharðsdóttir, formaður, Ásmundur Einar Daðason, varaformaður, og Birgitta Jónsdóttir auk Örnú Gerðar Bang, ritara Íslandsdeildar og Aðalheiðar Ámundardóttur, framkvæmdastjóra þingflokks Pírata.

Helstu mál á dagskrá voru hryðjuverkastarfsemi og nauðsyn þess að styrkja samstarf á heimsvísu gegn ógn við lýðræði og hvernig tryggja megi vernd gegn eyðileggingu og hnignun menningararfleifðar mannkyns. Þá var ályktun um lýðræðið á stafrænum tímum og ógnir gagnvart friðhelgi einkalífsins og einstaklingsfrelsis tekin til umræðu og afgreiðslu. Birgitta Jónsdóttir, fulltrúi Íslandsdeildar IPU, er annar tveggja ályktunarhöfunda. Jafnframt fór fram almenn umræða um málefni innflytjenda sem bar yfirskriftina mikilvægi siðferðilegra og efnahagslegra þátta fyrir sanngjarnari, skynsamlegri og mannúðlegri stefnu varðandi innflytjendur og flóttamenn. Þá fór fram utandagskrárumræða um hlutverk IPU, þjóðþinga, þingmanna, alþjóðasamfélagsins og svæðisbundinna stofnana við að veita nauðsynlega vernd og aðkallandi stuðning við flóttamenn vegna stríðsástands, innanlandsátaka og félagslegra aðstæðna, samkvæmt meginreglum alþjóðlegrar mannréttindalöggjafar og siðareglna. Enn fremur fór fram árlegur kvennafundur 17. og 20. október í tengslum við þingið þar sem m.a. var rætt um flóttamenn og konur, ályktun öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 um konur, frið og öryggi og framlag kvenna til starfsemi IPU. Um 1300 þátttakendur sóttu þingið, þar af 670 þingmenn frá 134 ríkjum og 94 þingforsetar og varaþingforsetar.

Tólfplús-hópurinn, sem er samstarfsvettvangur vestrænna lýðræðisríkja, hittist að venju flesta morgna meðan á þinginu stóð. Á þeim fundum var farið yfir helstu mál þingsins og afstaða sendinefnda samræmd eins og hægt var, auk þess sem valdir voru fulltrúar hópsins í embætti og störf á vegum IPU. Formaður hópsins, Philippe Mahoux frá Belgíu, stýrði fundunum. Fulltrúar Tólfplús-hópsins í framkvæmdastjórn og stýrihópum IPU kynntu helstu niðurstöður síðustu funda stjórnarinnar og fundar stjórnarnefndar Tólfplús-hópsins sem haldinn var í Brussel 21. september sl. Þá kynnti Birgitta Jónsdóttir drög að ályktun 3. nefndar um lýðræðið á stafrænum tímum og ógnir gagnvart friðhelgi einkalífsins og einstaklingsfrelsis þar sem hún er framsögumaður. Hún greindi frá því að ályktunin væri að nokkru leyti byggð á nýlegum niðurstöðum Evrópudómstólsins og ályktun Sameinuðu þjóðanna og Evrópuþingsins um sama efni. Þá var nefndarmönnum tilkynnt að allar 115 breytingartillögur sem lagðar hafa verið fram við ályktunina yrðu afgreiddar á nefndarfundum og ekki yrði skipuð *drafting committee*. Birgitta sagði meginniðurstöðu ályktunarinnar vera þá að mannréttindi ættu að vera hin sömu hvort sem það er í hinum stafrænu heimum eða í raunveruleikanum. Næsti fundur Tólfplús-hópsins verður haldinn í Lusaka 19. mars 2016.

Fimm tillögur að neyðarályktun voru lagðar fram við upphaf þingsins. Aðeins er hægt að taka fyrir eitt mál utan dagskrár á hverju þingi samkvæmt reglum IPU. Fyrir valinu varð tillaga um hlutverk IPU, þjóðþinga, þingmanna, alþjóðasamfélagsins og svæðisbundinna stofnana við að veita nauðsynlega vernd og aðkallandi stuðning við flóttamenn vegna stríðsástands, innanlandsátaka og félagslegra aðstæðna, samkvæmt meginreglum alþjóðlegrar mannréttindalöggjafar og siðareglna. Ályktun þingsins hafði það að markmiði að virkja þjóðþing og alþjóðastofnanir til að tryggja vernd og stuðning við áætlaðan fjölda upp á 30 milljón flóttamanna í heiminum. Í ljósi fordæmislauss fjölda fólks á flotta undan átökum í mismunandi heimshlutum eru þjóðþing og alþjóðasamfélagið hvött til þess að vinna saman og deila byrðinni við að taka við flóttamönnum og kostnaðnum sem af því hlýst fyrir móttökuríkin.

Almenn umræða fór fram um pólitískt, efnahagslegt og félagslegt ástand í heiminum og beindi sjónum sínum að mikilvægi siðferðilegra og efnahagslegra þátta fyrir sanngjarnari,

skynsamlegri og mannúðlegri stefnu varðandi innflytjendur og flóttamenn. Ragnheiður Ríkharðsdóttir tók þátt í umræðunni fyrir hönd Íslandsdeildar og lagði í ræðu sinni áherslu á mikilvægi þess að alþjóðasamfélagið styddi nágrannaríki átakasvæða sem taka við mestum fjölda flóttamanna. Deila þyrfti byrðinni með nágrannaríkjunum og tryggja fjármagn svo hægt væri að viðhalda flóttamannabúðum sem uppfylltu þarfir íbúa þess. Það mætti ekki gleymast að flestir flóttamenn vilja ekkert frekar en að geta snúið aftur heim eftir að átökum lýkur. Mikilvægt sé að í flóttamannabúðunum sé grunnþarfir uppfylltar auk heilbrigðisþjónustu og menntunar. Menntun er gríðarlega mikilvæg, ekki síst fyrir börn flóttamanna þar sem hún stuðli m.a. að öryggistilfinningu og von sem oft er skortur á í slíkum aðstæðum. Jafnframt lagði Ragnheiður áherslu á stöðu kvenna og barna á flótta. Konur og stúlkur væru í sérstakri hættu þegar stríðsátök stæðu yfir og flóttanum fylgdi mikið óryggi og lítil vernd. Móta þyrfti skýra stefnu í þeim ríkjum sem tækju við flóttamönnum um öryggi kvenna og stúlkna þar sem m.a. yrði tryggt öruggt svæði í flóttamannabúðum og sérstök vernd. Við lok almennrar umræðu samþykkti þingið yfirlýsingu um sanngjarnari, skynsamlegri og mannúðlegri stefnu varðandi flóttamenn þar sem helstu áhersluatriði umræðunnar voru dregnar saman.

Fastanefndirnar tóku fyrirframákveðin mál til umfjöllunar. Í 1. nefnd, um frið og alþjóðleg öryggismál, var rætt um hryðjuverkastarfsemi. Í 2. nefnd, um sjálfbæra þróun, efnahags- og viðskiptamál, fór fram umræða um hvernig tryggja mætti varanlega verndun gegn eyðileggingu og hnignun menningararfleifðar mannkyns.

Birgitta Jónsdóttir tók þátt í störfum 3. nefndar, um lýðræði og mannréttindi, þar sem fram fór ítarleg umræða og afgreiðsla á tillögu hennar að ályktun sem samþykkt var á haustþingi IPU í Genf 2014 undir yfirskriftinni: Lýðræðið á stafrænum tímum – ógnir gagnvart friðhelgi einkalífsins og einstaklingsfrelsi. Birgitta var skipuð annar tveggja skýrsluhöfundar ásamt suðurkóreska þingmanninum Ha-Jin Jhun. Vinna við ályktunina fór fram á fundum nefndarinnar þar sem Birgitta kynnti tillöguna, fór yfir breytingartillögur sem kosið var um og svaraði spurningum nefndarmanna. Fjölmargar breytingartillögur voru samþykktar en öðrum, sem hefðu veikt hana, var hafnað. Ályktunin var samþykkt samhljóða í nefndinni og afgreidd á þingfundi 21. október þar sem Birgitta mælti fyrir henni og fór yfir störf nefndarinnar. Birgitta lagði í máli sínu áherslu á nauðsyn þess að sömu lög giltu í netheimum og raunheimum. Friðhelgi einkalífsins í hinum stafræna heimi yrði að njóta sömu lagalegu verndar og í raunheimi, það væri grundvöllur lýðræðis. Ályktunin, sem sett er fram í 25 liðum, hvetur þjóðþing til að endurskoða löggjöf sína svo koma megi í veg fyrir söfnun, greiningu og varðveislu persónulegra upplýsinga án upplýsts samþykkis viðkomandi einstaklinga eða gilds dómsúrskurðar. Hún undirstrikar nauðsyn þess að vernda friðhelgi einkalífs og samræma löggjöf milli ríkja. Þá eru þingmenn hvattir til að tryggja að ekki sé hægt að fara fram hjá löggjöf með samkomulagi um dreifingu gagna milli ríkja. Lögð er áhersla á mikilvægi þess að ná jafnvægi milli þjóðaröryggis og frelsi einstaklingsins með því að tryggja að ákvarðanir/aðgerðir sem teknar/framkvæmdar eru í nafni þjóðaröryggis grafi ekki undan lýðræði eða ógni mannréttindum. Jafnframt er lögð áhersla á að stranglega sé bannað í landslögum að halda aftur af rödd lýðræðis á netinu, að meðtöldum blaðamönnum og talsmönnum mannréttinda, með fangelsun, ritskoðun eða öðrum þvingandi aðgerðum. Einnig er sterklega mælt með samræmdri löggjöf til verndar uppljóstrurum sem samræmast alþjóðastöðlum.

Ráð IPU kom tvisvar saman á þinginu og afgreiddi fjölda mála. Aðildarríki IPU eru nú 167 eftir að þing Fídþjeyja fékk endurinnngöngu í IPU við upphaf 133. þings. Rætt var um fjárhagsáætlun fyrir árin 2015 og 2016 og yfirlit yfir skipulagða fundi. Nefnd um mannréttindi þingmanna kynnti skýrslur um brot gegn mannréttindum þingmanna og samþykkti ráðið 19 ályktanir á grundvelli þeirra varðandi 71 þingmann í 14 löndum. Næsta vorþing verður haldið í Lusaka í Sambíu 19.–23. mars 2016. Frekari upplýsingar má nálgast á nefndasviði og á vefsvæðinu: <http://www.ipu.org/>.

